

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Державного податкового університету
доктору економічних наук., професору Краєвському В.М.

ВІДГУК

офіційного опонента

ПАВЕЛКО Ольги Віталіївни

на дисертаційну роботу **ШАЦКОВА Віктора Володимировича**

за темою

«Облік та аудит основних засобів підприємств суспільного інтересу»,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

у галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Актуальність теми дослідження та зв'язок з науковими програмами і темами

В умовах сьогодення, що характеризується запровадженням в Україні воєнним станом, питання, пов'язані з удосконаленням обліку та аудиту основних засобів, набувають особливої актуальності з огляду на те, що перед підприємствами суспільного інтересу постають виклики, обумовлені масштабними руйнуванням матеріально-технічної бази, втратами від знецінення активів, релокацією бізнесу та істотним порушенням ланцюгів постачання. Це зумовлює необхідність перегляду існуючих підходів до оцінки, обліку та аудиту основних засобів, адже традиційні підходи під час воєнного стану потребують адаптації до нових реалій. Примітно, що процедури аудиту основних засобів також змінюються через обмеженість у доступі до інформації у зв'язку з окупацією, руйнуванням інфраструктури та значним збільшенням ризиків.

Необхідність подальшого розвитку теоретичних засад та методичного інструментарію щодо обліку та аудиту основних засобів, які будуть сприяти

мінімізації фінансових ризиків та забезпеченню сталого розвитку підприємств суспільного інтересу навіть за кризових умов, вказує на актуальність обраної тематики дослідження.

Наукові положення даного дослідження знайшли відображення у науково-дослідній роботі Державного податкового університету, а саме дисертацію виконано відповідно до держбюджетної теми: «Обліково-аналітичне забезпечення управління суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0121U111098). Це також підтверджує актуальність тематичної спрямованості дисертації та її відповідність пріоритетним напрямам вітчизняних наукових досліджень.

Обґрунтованість та достовірності наукових положень дисертації

Ознайомлення з матеріалами дисертаційної роботи та публікаціями дисертанта дозволило дійти висновку, що сформовані положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими і достовірними.

Теоретичну основу дослідження складають концептуальні положення чинного законодавства, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблем обліку та аудиту основних засобів підприємств суспільного інтересу. Емпіричною базою дослідження слугували дані фінансової звітності, зокрема приміток до річної фінансової звітності, та аудиторських висновків підприємств суспільного інтересу. Методика дослідження ґрунтується на сукупності адекватних предмету та об'єкту методах, зокрема, узагальнення, систематизації, класифікації, порівняння, групування, факторного аналізу, структурно-логічного моделювання та інших.

Впровадження розроблених у дисертації пропозицій суб'єктами господарювання та в навчальному процесі Державного податкового університету підтверджують зацікавленість практиків у результатах дисертаційної роботи, обґрунтованість і достовірність результатів.

Основні положення дослідження пройшли всі види апробації. Опубліковано достатню кількість наукових статей – 7 од., матеріали роботи доповідалися на 7 науково-практичних конференціях, що вказує на ознайомлення наукової спільноти з основними результатами досліджень здобувача. Таким чином, викладене дозволяє констатувати достатній рівень обґрунтованості сформованих у дисертаційній роботі положень та підтверджує достовірність отриманих результатів.

Наукова новизна отриманих результатів

Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає в подальшому розвитку та удосконаленні теоретичних і методичних підходів до обліку та аудиту основних засобів підприємств суспільного інтересу. Наукова новизна результатів міститься у таких основних положеннях дисертації:

1. В першому розділі дисертації запропоновано класифікацію основних засобів, що призначена для підприємств суспільного інтересу, в якій враховано специфіку обліку основних засобів, передбачену міжнародними стандартами (с. 17-22). Розроблено концептуальну модель облікової оцінки, в якій структуровано взаємозв'язки між ключовими компонентами, зокрема такими, як: вхідна інформація; підходи та методи оцінки; припущення; невизначеність оцінки; регулярний перегляд; вимоги до прозорості (с. 33-37). Побудовано загальний процес аудиту, що налічує 4 стадії і передбачає формування завдання, оцінку ризиків, тестування і завершальні процедури (с. 40-46).

2. В другому розділі дисертації удосконалено процес дослідження стану системи обліку та розкриття інформації про основні засоби у фінансовій звітності підприємств суспільного інтересу, зацентровано увагу на розкритті даних за обліковими оцінками та додатковою інформацією (с. 55-63, 81-83, 87-91). Систематизовано методи розрахунку знецінення основних засобів з урахуванням специфіки різних галузей при певних потребах (с. 65-74). Здійснено групування основних засобів у звіті про фінансовий стан підприємств суспільного інтересу за

різними підходами залежно від відображення таких специфічних активів, як незавершені капітальні інвестиції, передоплата за основні засоби, активи в формі права користування (с. 79-80). Систематизовано інформацію про основні засоби, що потребує розкриття у фінансовій звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів та доповнено інформацією про кліматичні зміни (с. 76-78, 84-86). На основі концептуальної моделі розроблено моделі для облікових оцінок «амортизація», «ліквідаційна вартість», «справедлива вартість», «зменшення корисності» та «оренда» (с. 94-116). Сформовано матрицю впливу облікових оцінок основних засобів на ключові фінансові показники, що заснована на зміні припущень облікових оцінок основних засобів у коротко- та довгостроковій перспективі (с. 117-118).

3. У третьому розділі дисертації набув подальшого розвитку методичний підхід до аудиту основних засобів підприємств суспільного інтересу, який ґрунтується на взаємозв'язку процесів, пов'язаних з основними засобами, елементами внутрішнього контролю, ризиками та аудиторськими процедурами у відповідь на оцінені ризики (с. 125-140). Розроблено методичний підхід до аудиту облікових оцінок, який є практичною рекомендацією для аудиторів, що проводять незалежний аудит підприємств суспільного інтересу, охоплюючи основні вимоги міжнародних стандартів аудиту (с. 143-168). Методичний підхід доповнено формами робочих документів з аудиту облікових оцінок основних засобів з урахуванням вимог документування аудиторських доказів (с. 169-175). Розроблено методичний підхід до аналізу чутливості припущення, що передбачає формування альтернативних сценаріїв та оцінку впливу змін припущень на фінансові показники й ризики переоцінки або недооцінки активів (с. 176-181).

Аргументація новизни пропозицій дисертаційної роботи дозволяє підтвердити наявність положень, які удосконалено, та таких, що набули подальшого розвитку відносно теоретико-методичного підґрунтя обліку та аудиту основних засобів підприємств суспільного інтересу.

Значення результатів дослідження для науки і практики

Наукове значення здобутків дисертації полягає в подальшому розвитку теоретичних положень щодо обліку та аудиту основних засобів підприємств суспільного інтересу. Теоретичне значення результатів дослідження підтверджується їх використанням у навчальному процесі Державного податкового університету.

Поряд із теоретичним значенням дослідження Шацкова В.В. має практичну цінність. Сформовані в роботі напрацювання й отримані результати є основою для обґрунтування методичних підходів, пов'язаних з обліком та аудитом основних засобів підприємств суспільного інтересу. Практичне значення результатів дисертаційної роботи підтверджується наявними довідками з ПрАТ «КПМГ АУДИТ», ГО «Міжнародна професійна спілка аудиторів», ТОВ «АРДІС ГРУП» і ТОВ «Елмарин».

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Положення дисертації, що мають теоретичну та практичну цінність, у достатньому обсязі висвітлені у наукових фахових виданнях України, а також оприлюднені на міжнародних та регіональних науково-практичних конференціях. За результатами дослідження автором опубліковано 14 наукових праць загальним обсягом 5,9 д.а. (в т.ч. 5,0 д.а. належать особисто автору), серед яких 7 статей - у наукових фахових виданнях України, що цілком відповідає вимогам, встановленим до публікацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертаційна робота відповідає принципам академічної доброчесності. В дисертації та наукових працях, які відображають її результати, відсутній академічний плагіат, компіляції, фабрикації та фальсифікації, що підтверджено відповідною довідкою. Використані наукові тексти, ідеї, напрацювання,

результати й матеріали інших авторів супроводжуються наявністю відповідних посилань.

Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу в цілому, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження, які можуть бути підставою для дискусії під час захисту:

1. З огляду на те, що підприємства суспільного інтересу зобов'язані здійснювати незалежний аудит фінансової звітності, при розгляді теоретичних основ аудиту основних засобів у п. 1.3 (с. 37-50) доцільно було б дослідити етичні вимоги щодо незалежності професійного аудиту, які розкрито у МСА 220 «Управління якістю аудиту фінансової звітності», а також положення про незалежність аудитора та комунікації з тими, хто наділений найвищими повноваженнями, які відображено в МСА 260 «Повідомлення інформації тим, кого наділено найвищими повноваженнями».

2. У розділі «Стан обліку основних засобів підприємств суспільного інтересу та напрями його удосконалення» автором досліджено стан системи обліку та розкрито інформацію про основні засоби у фінансовій звітності підприємств суспільного інтересу, які вирізняються масштабами, обсягами капіталу та чисельністю працівників (с. 55-91). Перелік досліджуваних підприємств суспільного інтересу представлений великими виробничими та торговельними підприємствами, однак потребує додаткових уточнень те, чому в дисертаційній роботі не охоплено дослідженням фінансові та страхові компанії.

3. Важливим здобутком дисертанта є розроблені у п. 2.3 (с. 92-117) моделі облікових оцінок основних засобів. Однак, вони мали б більшу практичну цінність за умови відображення розрахунку ваги впливу заявлених припущень на результат облікових оцінок.

4. У п.3.1 дисертаційної роботи розроблено методичний підхід до аудиту основних засобів підприємств суспільного інтересу (с.124-140), проте, поза

увагою залишилися питання щодо ієрархії аудиторських доказів, які доцільно було б розширити альтернативними аудиторськими доказами.

5. Дисертантом у п. 3.2 дисертаційної роботи розроблено методичний підхід до аудиту облікових оцінок підприємств суспільного інтересу (стр.141-166), однак, відображена форма розрахунку точкової оцінки та діапазону аудитора суттєво б її посилили.

Означені дискусійні положення не зменшують наукову та практичну цінність дисертації Шацкова В.В., яка заслуговує на високу оцінку, а зауваження, надані автору, є підставою для наукової дискусії та продовження майбутніх наукових пошуків.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Шацкова В.В. на тему: «Облік та аудит основних засобів підприємств суспільного інтересу» є самостійною завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані результати, які полягають в обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій з удосконалення обліку та аудиту основних засобів підприємств суспільного інтересу в умовах невизначеності.

Дисертаційну роботу виконано на високому організаційному, практичному та теоретико-методичному рівні. Основні положення та одержані наукові результати повністю висвітлено у наукових публікаціях здобувача і апробовано на міжнародних та регіональних науково-практичних конференціях. Дисертацію оформлено відповідно до встановлених вимог. Висловлені зауваження не знижують позитивну оцінку дисертаційної роботи. Зміст автореферату відображає основні положення, що містяться в дисертації. В авторефераті викладено базові положення, результати і висновки дослідження, ідентифіковано елементи наукової новизни та відображено їх практичну значущість.

Викладене вище дає підстави констатувати, що дисертаційна робота Шацкова В.В. за актуальністю, змістом, обсягом досліджень, науковою новизною та практичною значущістю відповідає вимогам пп. 6-8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор Шацков Віктор Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» у галузі знань «Управління та адміністрування».

Доктор економічних наук, професор
професор кафедри обліку і аудиту
Національного університету водного
господарства і природокористування

Ольга ПАВЕЛКО